

Nieuwsbrief PFR Updates - Nummer 29, 2017

Nummer 29, 2017

Redactie: W.M. Schrama, L. Hu, M. Jonker, M. van der Leeden en J. Tigchelaar.

INHOUDSOPGAVE

Hoge Raad

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2017:1358](#) 14-07-2017

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2017:1350](#) 14-07-2017

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2017:1273](#) 07-07-2017

Hof

[Gerechtshof Amsterdam, ECLI:NL:GHAMS:2017:2668](#) 11-07-2017

[Gerechtshof Den Haag, ECLI:NL:GHDHA:2017:2058](#) 27-06-2017

[Gerechtshof Den Haag, ECLI:NL:GHDHA:2017:2031](#) 21-06-2017

Rechtbank

[Rechtbank Den Haag, ECLI:NL:RBDHA:2017:7583](#) 10-07-2017

[Rechtbank Gelderland, ECLI:NL:RBGEL:2017:3684](#) 27-06-2017

[Rechtbank Limburg, ECLI:NL:RBLIM:2017:4414](#) 11-05-2017

Uitspraken zonder ECLI

[Europees Hof voor de Rechten van de Mens](#) 27-04-2017

Schmidt t. Letland

Bij deze uitspraak ontbreekt de ECLI

Annotatie

[Voor een GI als voogd is artikel 1:377a BW over omgang van toepassing; de GI mag dan niet voor het eerst in hoger beroep een zelfstandig verzoek doen.](#)

[Annotatie bij Hoge Raad 19 mei 2017, ECLI:NL:HR:2017:943.](#)

mr. B. Laterveer

RECHTSPRAAK

Uitleg huwelijkse voorwaarden. Draagplicht voor kosten gemeenschappelijke huishouding. Hof oordeelt dat de hypothecaire schuld van € 2.100.000 tot de beperkte gemeenschap behoort, waaronder ook cashopnames vallen die aan de gemeenschappelijke huishouding van partijen ten goede zijn gekomen. De vrouw klaagt in cassatie terecht dat uit het oordeel van het hof niet duidelijk wordt hoe het oordeel dat de cashopnames door beide partijen voor gelijke delen moeten worden gedragen, zich verdraagt met de verdeelsleutel voor kosten van de huishouding van artikel 5 van de huwelijkse voorwaarden, die uitgaat van een verdeling naar netto-inkomens.

In deze zaak heeft de rechtbank de echtscheiding tussen partijen uitgesproken en op verzoek van partijen voorzien in de verdeling van de tussen partijen bestaande gemeenschap inzake de boerderij en de daarop betrekking hebbende schulden. Het hof heeft bepaald dat de boerderij aan de man wordt toegedeeld met overneming van de met de boerderij verband houdende schulden, en dat de vrouw aan de man een bedrag van € 725.000 dient te betalen wegens onderbedeling van de man. Het hof heeft onder meer vastgesteld dat de hypothecaire schuld van € 2.100.000 aan MMS tot de beperkte gemeenschap behoort en baseert dit op de stukken die de man bij brief van 28 april 2016 in het geding heeft gebracht (grootboekkaarten, bankafschriften en facturen), waaruit de opbouw van het bedrag van € 2.100.000 is af te leiden. De vrouw heeft de juistheid van deze stukken en de daaraan door de man verbonden gevolgen voor de omvang van de schuld aan MMS naar het oordeel van het hof onvoldoende gemotiveerd weersproken. Dat onder de betalingen ook cashopnames of betalingen voor roerende zaken en overboekingen tussen de vennootschappen voorkomen, doet aan de omvang van de schuld niet af, aldus het hof. Het hof heeft vervolgens overwogen: 'De vrouw betwist niet dat deze cashopnames en roerende zaken ten goede zijn gekomen aan (de gemeenschappelijke huishouding van) beide partijen. Ook als deze bedragen, zoals de vrouw naar voren brengt, thuishoren op de rekening courant van de man in [MMS] leidt dat niet ertoe dat de schuld niet in de beperkte gemeenschap is gevallen of niet anderszins door beide

partijen moeten worden gedragen. (...)’

De vrouw klaagt in cassatie dat indien het hof van oordeel is dat een gemeenschappelijke draagplicht bestaat voor de kosten van de huishouding, dit oordeel in het licht van artikel 5 van de huwelijkse voorwaarden van partijen onbegrijpelijk is. De klacht slaagt, aldus de Hoge Raad. Het hof spreekt van cashopnames die aan de gemeenschappelijke huishouding van partijen ten goede zijn gekomen. Doelt het hof hier op kosten van de huishouding – helemaal duidelijk is dat niet – dan wordt door de vrouw terecht erop gewezen dat krachtens artikel 5 van de huwelijkse voorwaarden een andere verdeelsleutel geldt, te weten een verdeling naar netto-inkomens, voor het dragen door partijen van de kosten van de huishouding. Het hof schenkt hieraan geen aandacht en schept ten aanzien hiervan niet de vereiste duidelijkheid. In zoverre wordt terecht over onvoldoende motivering geklaagd.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 14-07-2017

ECLI: ECLI:NL:HR:2017:1358

Zaaknummer: 16/04836

RECHTSPRAAK

In cassatie wordt terecht geklaagd dat het hof zich ten onrechte heeft beperkt tot beantwoording van de vraag of de vrouw volledig in haar eigen levensonderhoud kan voorzien en niet heeft beoordeeld of er grond was voor een vermindering van de alimentatie wegens de (door de gestegen inkomsten) lagere behoefte van de vrouw.

In deze zaak heeft de man op grond van een vermindering van zijn draagkracht om nihilstelling van de door hem verschuldigde partneralimentatie verzocht. Tijdens de mondelinge behandeling in hoger beroep heeft hij zich tevens erop beroepen dat de vrouw haar werkzaamheden heeft uitgebreid, dat haar inkomen daardoor is gestegen en dat zij moet worden geacht over de verdien capaciteit te beschikken om in haar eigen behoefte te voorzien.

Het hof heeft het verzoek van de man afgewezen en geoordeeld dat de man zijn stelling dat de vrouw bij ontvangst van enige bijdrage van de man in de kosten van haar levensonderhoud in een betere financiële positie dan de man komt te verkeren onvoldoende aannemelijk heeft gemaakt, nu hij onvoldoende inzicht heeft gegeven in zijn eigen inkomenspositie. De man heeft (eerst) ter zitting nog aangevoerd dat de vrouw volledig in haar eigen levensonderhoud kan voorzien. De vrouw heeft daarop voldoende aannemelijk gemaakt dat daarvan geen sprake is.

In cassatie klaagt de man dat het hof heeft miskend dat de man ter zitting van het hof niet slechts heeft gesteld dat de vrouw volledig in haar eigen behoefte kan voorzien, maar tevens – bij die voor hem eerst mogelijke gelegenheid – de minder verstrekkende stelling heeft betrokken dat haar behoefte fors is afgenomen, namelijk tot € 130 per maand. Het hof heeft deze minder verstrekkende stelling kennelijk over het hoofd gezien en daarmee een onbegrijpelijk oordeel gegeven, aldus de klacht.

De Hoge Raad overweegt dat blijkens het proces-verbaal van de mondelinge behandeling ten overstaan van het hof en de daaraan gehechte aantekeningen van de advocaat van de man, de man tijdens de mondelinge behandeling, in reactie op de door de vrouw ter gelegenheid van die mondelinge behandeling in het geding gebrachte loonstroken, mede de behoefte van

de vrouw aan de orde heeft gesteld, en de vrouw het standpunt van de man met betrekking tot haar behoefte heeft bestreden. In het betoog van de man in hoger beroep ligt besloten dat hij primair heeft verzocht om nihilstelling van het alimentatiebedrag op de grond dat de vrouw volledig in haar levensonderhoud kan voorzien, en subsidiair heeft verzocht om het door hem verschuldigde alimentatiebedrag in overeenstemming te brengen met de actuele behoefte van de vrouw, die volgens hem is gereduceerd tot € 130 per maand. De klacht slaagt derhalve.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 14-07-2017

ECLI: ECLI:NL:HR:2017:1350

Zaaknummer: 16/04867

RECHTSPRAAK

Twaalfjarige minderjarige weigert chemotherapie. Hij is wilsbekwaam bevonden. De GI weigert om in het kader van de ondertoezichtstelling vervangende toestemming aan de rechter te verzoeken tot medische behandeling. De GI heeft daarmee niet onrechtmatig jegens de vader gehandeld. De minderjarige mag dus zelf beslissen tot de chemokuur.

De vader en de moeder hebben een affectieve relatie gehad. Uit die relatie zijn drie kinderen geboren, onder wie de nu twaalfjarige jongen. De relatie is in 2006 geëindigd. De vader en de moeder hebben gezamenlijk het ouderlijk gezag over de minderjarige.

In november 2016 is bij de minderjarige een hersentumor geconstateerd. Hij is geopereerd. De tumor is verwijderd. Er waren op dat moment geen bekende uitzaaiingen. Volgens het behandelprotocol moeten aansluitend bestralingen en vervolgens een chemokuur plaatsvinden. Aanvankelijk wilden de moeder en haar zoon niet dat de aansluitende behandelingen zouden plaatsvinden. Daarop is een voorlopige ondertoezichtstelling uitgesproken. Op verzoek van de Raad voor de Kinderbescherming was intussen een onderzoek naar de wilsbekwaamheid van de minderjarige verricht. Daarvan was de conclusie dat de minderjarige wilsbekwaam werd geacht ten aanzien van de beslissing over het verdere behandeltraject. De moeder is geschorst geweest van het gezag voor zover het de medische behandeling van haar zoon betrof. Vervolgens is de ondertoezichtstelling voor de duur van een jaar uitgesproken. De schorsing van het gezag is ongedaan gemaakt, nadat de moeder had ingezien dat verdere behandeling nodig was.

De minderjarige heeft de bestralingen ondergaan. Eind februari 2017 heeft de jongen de gezinsvoogd gezegd te willen stoppen met de medische behandeling en geen verdere chemotherapie te willen. Hij heeft zijn specialist hiervan op de hoogte gebracht en de kinderrechter in een brief hiervan op de hoogte gesteld.

Zijn specialist heeft opnieuw een onderzoek naar de wilsbekwaamheid nodig geacht. Dat heeft plaatsgevonden. De uitkomst daarvan was dat de deskundige de jongen wilsbekwaam achtte ten aanzien van zijn wens geen verdere chemokuren te ondergaan. Zijn specialist heeft

besloten de wens van de minderjarige te respecteren en de behandeling met chemokuren te staken.

De vader eist van de gecertificeerde instelling (GI) dat deze een verzoek zal doen tot verkrijging van vervangende toestemming voor de noodzakelijke medische behandeling, een en ander op grond van artikel 1:265h lid 2 BW op straffe van een dwangsom. De GI verweert zich dat zij zich heeft geconformeerd aan de weigering van de specialist van de jongen om de jongen verder te behandelen, omdat de specialist de wens van de wilsbekwaam geachte jongen om niet verder behandeld te worden, respecteert.

Het hof oordeelt dat de GI tot wettelijke taak heeft om ondertoezichtstellingen uit te voeren. Bij de uitvoering daarvan en het gebruik van de daarbij behorende bevoegdheden, zoals die van artikel 1:265h BW, dient het belang van het kind leidend te zijn. Daarbij komt de GI, gelet op haar taken en bevoegdheden, in beginsel een grote mate van beleids- en beoordelingsvrijheid toe. Dit brengt naar het oordeel van het hof een terughoudende beoordeling door het hof mee. Uit artikel 1:265h lid 2 BW volgt dat, indien een minderjarige van twaalf jaar of ouder wilsbekwaam is ter zake van zijn medische behandeling en hij zijn toestemming daarvoor weigert, de GI geen wettelijke bevoegdheid heeft vervangende toestemming te verzoeken. In dit geval heeft de GI zich geconformeerd aan het oordeel van de specialist van de jongen en het tweede onderzoek naar de wilsbekwaamheid van de minderjarige ter zake van de medische behandeling. Het hof oordeelt dat de vader geen feiten of omstandigheden aannemelijk heeft gemaakt waaruit zou volgen dat de GI zich niet in redelijkheid mag conformeren aan het oordeel van de specialist en de deskundige die de wilsbekwaamheid van de jongen ten tweeden male heeft beoordeeld. De GI hoefde geen nader onderzoek te laten verrichten. Het hof wijst het verzoek van de vader af en veroordeelt de vader in de kosten van het geding.

Instantie: Gerechtshof Amsterdam

Datum uitspraak: 11-07-2017

ECLI: ECLI:NL:GHAMS:2017:2668

Zaaknummer: 200.216.218/01 SKG

Advocaten: P. Rijnsburger en I.M.C.A. Reinders Folmer

Wetsartikelen: 1:265h BW en 1:253a BW

RECHTSPRAAK

Draagmoederschap in Canada. De ambtenaar van de burgerlijke stand weigert inschrijving Canadese geboorteakte, omdat het gaat om draagmoederschap op grond van een Canadese draagmoederschapsovereenkomst. De rechtbank gelast in dit geval de inschrijving.

De verzoeker, op de geboorteakte aangeduid als de vader van het kind, is gehuwd met een andere man. Met een zaadcel van de vader en een gedoneerde eicel is uit een draagmoeder in Canada het kind geboren. De Canadese rechter heeft vastgesteld dat de verzoeker in dit geding de vader is. Hij staat ook als zodanig vermeld als de vader. De draagmoeder staat vermeld als de moeder. Het kind heeft de Canadese en Nederlandse nationaliteit.

De ambtenaar van de burgerlijke stand (abs) heeft geweigerd de geboorteakte in te schrijven in de registers van de burgerlijke stand in Nederland, omdat er sprake is van een draagmoederschapsovereenkomst. De ambtenaar heeft gesteld dat er in Nederland geen wetgeving is die het erkennen van buitenlands draagmoederschap mogelijk maakt. Volgens de abs – die onderkent dat in Canada het draagmoederschap goed geregeld is – is inschrijving van de geboorteakte niet mogelijk zonder rechterlijke tussenkomst. Na toestemming van de rechter is inschrijving wel mogelijk, omdat de akte historische gegevens bevat.

Ingevolge artikel 1:25 BW worden buiten Nederland overeenkomstig de plaatselijke voorschriften door een bevoegde instantie opgemaakte akten van geboorte op verzoek van een belanghebbende ingeschreven in de registers van geboorten, indien de akte een persoon betreft die op het ogenblik van het verzoek Nederlander is. De abs kan weigeren een akte op te maken, onder andere indien hij van oordeel is dat de Nederlandse openbare orde zich hiertegen verzet.

De rechtbank stelt vast dat niet in geschil is dat sprake is van een door een bevoegde instantie overeenkomstig de plaatselijke voorschriften opgemaakte geboorteakte. Tevens is niet in geschil dat sprake is geweest van behoorlijke rechtspleging. Het gaat erom of de openbare orde zich verzet tegen erkenning van de in het buitenland opgemaakte geboorteakte (zie

artikel 10:101 lid 1 jo. 10:100 BW).

De man heeft onweersproken gesteld dat het traject van draagmoederschap in Canada met waarborgen is omkleed, die grotendeels overeenkomen met de aanbevelingen van de Nederlandse Staatscommissie herijking ouderschap van december 2016. In Canada wordt gewerkt met een draagmoederovereenkomst. Een overeenkomst van commerciële aard is verboden. Er is sprake van een rechterlijke toetsing, waarbij het belang van het kind vooropstaat. De draagmoeder en de wensouders worden ondersteund door een bemiddelingsbureau. Zij krijgen juridische begeleiding en worden medisch onderzocht.

Voorts is gebleken dat de man en [partner verzoeker] in overeenstemming met het eerdergenoemde in artikel 7 IVRK verankerde recht en aanbeveling 52 van de Staatscommissie herijking ouderschap, hebben gewaarborgd dat de ontstaansgeschiedenis van [minderjarige] op termijn voor hem volledig is te achterhalen. Zij hebben voor een bekende eiceldonor gekozen en met deze donor is overeengekomen (notarieel) dat [minderjarige] vanaf zijn zestiende jaar kennis kan nemen van de identiteit van de donor.

Voorts is niet in geschil dat in de Canadese geboorteakte van [minderjarige] de gegevens van de draagmoeder zijn opgenomen en dat de Canadese rechterlijke beslissing waarbij het vaderschap van verzoeker is vastgesteld kan worden erkend.

Onder deze omstandigheden is de rechtbank van oordeel dat inschrijving van de Canadese geboorteakte niet in strijd is met de Nederlandse openbare orde. Hierbij overweegt de rechtbank dat [minderjarige] in staat is om op latere leeftijd zijn afstamming na te gaan, nu de gegevens van de draagmoeder en de gegevens van de vader in de geboorteakte zijn opgenomen en tevens gewaarborgd is dat hij vanaf zijn zestiende kennis kan nemen van de identiteit van de eiceldonor. De rechtbank gelast daarom de inschrijving van de geboorteakte.

Instantie: Rechtbank Den Haag

Datum uitspraak: 10-07-2017

ECLI: ECLI:NL:RBDHA:2017:7583

Zaaknummer: C/09/517286 - FA RK 16-6627

RECHTSPRAAK

Het Hof Den Haag heeft de prejudiciële vraag gesteld of het door de onderhoudsgerechtigde echtgenoot (te) ontvangen kindgebonden budget bij de vaststelling van de behoefte in het kader van partneralimentatie moet worden beschouwd als inkomen van laatstgenoemde echtgenoot of als een overheidsbijdrage van aanvullende aard. De Hoge Raad is van oordeel dat sprake is van een overheidsbijdrage van aanvullende aard, waarvan het karakter meebrengt dat die bijdrage buiten beschouwing moet worden gelaten bij het vaststellen van de behoefte van de alimentatiegerechtigde aan partneralimentatie. Vervolg op prejudiciële beslissing in HR 9 oktober 2015, ECLI:NL:HR:2015:3011, NJ 2015/465 over invloed kindgebonden budget op kinderalimentatie.

Het hof heeft op de voet van artikel 392 Rv – samengevat – de volgende prejudiciële vraag aan de Hoge Raad gesteld: moet het door de onderhoudsgerechtigde echtgenoot (te) ontvangen kindgebonden budget bij de vaststelling van de behoefte in het kader van partneralimentatie worden beschouwd als inkomen van laatstgenoemde echtgenoot of als een overheidsbijdrage van aanvullende aard?

De Hoge Raad beantwoordt de prejudiciële vraag als volgt. Bij het kindgebonden budget is sprake van een overheidsbijdrage van aanvullende aard, waarvan het karakter meebrengt dat die bijdrage buiten beschouwing moet worden gelaten bij het vaststellen van de behoefte van de alimentatiegerechtigde aan een uitkering tot levensonderhoud op de voet van artikel 1:157 BW.

De Hoge Raad heeft daartoe onder meer het volgende overwogen. Met het oog op de beantwoording van de vraag of het kindgebonden budget de behoefte aan partneralimentatie vermindert (voor zover dat budget meer bedraagt dan het aandeel van de alimentatiegerechtigde in de kosten van kinderen) is het volgende van belang. Het kindgebonden budget is een inkomensafhankelijke regeling als bedoeld in artikel 1 Algemene

wet inkomensafhankelijke regelingen (Awir). Uit het systeem van de Awir volgt dat de aanspraak op en hoogte van het kindgebonden budget mede afhangen van eventueel ontvangen partneralimentatie, aangezien deze op grond van het systeem van de Wet IB 2001 onderdeel uitmaakt van het verzamelinkomen (en daarmee het toetsingsinkomen) van de alimentatiegerechtigde. Dit heeft tot gevolg dat, naarmate de alimentatiegerechtigde meer partneralimentatie ontvangt, de aanspraak op kindgebonden budget afneemt. Hierin komt dan ook het 'subsidiare' karakter van het kindgebonden budget als inkomensafhankelijke overheidssteuning tot uitdrukking. Indien het kindgebonden budget bij de alimentatiegerechtigde als inkomen in aanmerking zou worden genomen, zou dat tot gevolg hebben dat de behoefte aan partneralimentatie afneemt, wat met dit subsidiaire karakter in strijd is. Er bestaat dan ook geen grond het kindgebonden budget anders te beoordelen dan andere inkomensafhankelijke regelingen, zoals zorg- en huurtoeslag.

Het kindgebonden budget strekt ertoe gezinnen met lagere inkomens een bijdrage te verstrekken in de kosten van de tot het gezin behorende kinderen. Daarmee verdraagt zich niet dat (een gedeelte van) het kindgebonden budget zou moeten worden aangewend om in de eigen kosten van de alimentatiegerechtigde te voorzien of dat de alimentatieplichtige die tevens de verzorgende ouder is, door hem of haar ontvangen kindgebonden budget (door het in aanmerking nemen daarvan bij de berekening van zijn of haar draagkracht) zou moeten aanwenden om partneralimentatie te betalen. In zoverre onderscheidt het kindgebonden budget zich van bijvoorbeeld huurtoeslag (ten aanzien waarvan de Hoge Raad in zijn beschikking van 27 januari 1995 heeft overwogen dat dit bij de alimentatieplichtige tot het inkomen dient te worden gerekend): anders dan kindgebonden budget, dient huurtoeslag ertoe de kosten van de alimentatieplichtige zelf te dekken. Het voorgaande wordt niet anders ingeval de hoogte van het kindgebonden budget het aandeel van de alimentatiegerechtigde in de kosten van de kinderen overtreft (en die kosten voor het overige door de andere ouder worden gedragen).

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 07-07-2017

ECLI: ECLI:NL:HR:2017:1273

Zaaknummer: 17/00900

RECHTSPRAAK

Einde samenleving. Uitleg samenlevingsovereenkomst in relatie tot het gedrag van partijen. De ene man betaalde een schuld af van de andere man (aan een eerdere partner). Gelet op het gedrag van partijen mocht de andere man erop vertrouwen dat hij deze afbetalingen niet behoefde te vergoeden aan zijn tweede ex-partner.

Twee mannen hebben samengeleefd. Zij hadden een samenlevingsovereenkomst gesloten waarin zij onder meer hadden bepaald dat partijen samen de kosten van de huishouding dragen. De verdeling van de kosten regelen zij in hun onderlinge verhouding.

Man 1 was aan een vorige partner een bedrag van meer dan € 20.000 schuldig. Man 2 heeft in zijn visie dit bedrag aan man 1 voorgesloten. Man 1 zou hem dit terugbetalen als hij weer zou gaan werken. Het gaat niet om kosten van de huishouding. Man 1 stelt dat man 2 de schuld op zich heeft genomen en als een eigen schuld heeft voldaan. Over een terugbetalingsverplichting is nimmer gesproken. De betalingen van de schuld vielen zijn inziens wel onder de kosten van de huishouding.

Het hof overweegt als volgt. Een redelijke uitleg van de samenlevingsovereenkomst brengt met zich dat de schuld van man 1 niet kan worden aangemerkt als kosten van de huishouding. De schuld heeft betrekking op een voormalige samenleving van man 1 met een andere partner. Of partijen een concrete afspraak hebben gemaakt over de betaling van de schuld kan het hof niet vaststellen. Wat het hof wel kan vaststellen is hoe partijen zich feitelijk hebben gedragen en of aan dit gedrag een juridisch gevolg kan worden verbonden. Feit is dat man 2 de kostwinner was en man 1 – mede als gevolg van een drankprobleem – niet werkte, althans gestopt was met werken tijdens de relatie. Man 1 had geen vermogen en geen inkomsten. Feitelijk is man 2 de schuld van man 1 gaan afbetalen, terwijl hij geen heldere afspraak met man 1 heeft gemaakt of deze het bedrag van de schuld weer aan hem moest terugbetalen. Man 2 stelt echter dat man 1 nooit moeite heeft gedaan om een nieuwe baan te vinden, maar verzocht aan man 2 wel steeds om de schulden voor hem te betalen, zodat partijen rustiger konden leven en man 1 minder deurwaarders achter zich aan zou hebben. Gezien het feit dat partijen met elkaar samenwoonden, een affectieve relatie hadden en de wijze waarop zij zich

feitelijk hebben gedragen, mocht man 1 er in redelijkheid op vertrouwen dat hij het bedrag van de schuld niet aan man 2 behoefde terug te betalen. Man 2 wist dat hij met iemand samenwoonde met een drankprobleem, die daarvoor in therapie was en geen baan had of enig vermogen. Man 2 heeft geen gespecificeerd bewijsaanbod gedaan van zijn niet-gemotiveerde door man 1 betwiste stelling dat er een terugbetalingsafspraken tussen partijen was gemaakt zodat het hof hem ook niet toelaat tot het bewijs van deze stelling (vgl. HR 15 januari 2016, ECLI:NL:HR:2016:49).

Man 1 hoeft de door man 2 voldane schuld aan een eerdere partner van man 1 niet terug te betalen.

Instantie: Gerechtshof Den Haag

Datum uitspraak: 27-06-2017

ECLI: ECLI:NL:GHDHA:2017:2058

Zaaknummer: 200.189.175

RECHTSPRAAK

Kort geding. Vader trekt toestemming tot afgifte van een paspoort voor de minderjarige in. Moeder verzoekt in kort geding vervangende toestemming voor afgifte van een paspoort en vervangende toestemming om op vakantie naar Marokko te gaan met de dochter. Zij gaat ieder jaar op vakantie naar Marokko. Voorzieningenrechter overweegt ten overvloede dat de gemeente door onmiddellijk het paspoort vervallen te verklaren in strijd lijkt te hebben gehandeld met de Paspoortwet door niet de termijn van vier weken voor vervangende toestemming af te wachten.

De voorzieningenrechter geeft vervangende toestemming tot afgifte van een paspoort voor de minderjarige op verzoek van de moeder, die jaarlijks met haar dochter op vakantie gaat naar Marokko. Uit niets is gebleken dat de moeder niet zal terugkeren uit Marokko na de vakantie.

Ten overvloede overweegt de voorzieningenrechter dat de gemeente in strijd met het bepaalde in artikel 48 lid 2 sub a Paspoortwet lijkt te hebben gehandeld door direct het paspoort van [naam 3] vervallen te verklaren en dit in de basisregistratie personen op te nemen. De gemeente heeft namelijk niet de in dat artikelonderdeel voorgeschreven termijn van vier weken afgewacht, waarbinnen de moeder het verzoek om een vervangende verklaring van toestemming bij de rechtbank kon doen en heeft gedaan. Immers, niet gebleken is dat de gemeente de moeder eerder dan middels de brief van 19 juni 2017 heeft medegedeeld dat de vader zijn toestemming introk. Andere grondslagen waarop de gemeente Arnhem kon overgaan tot directe vervallenverklaring van het paspoort, zijn de voorzieningenrechter niet gebleken.

Kanttekening: de vraag rijst of de gemeente had moeten wachten met vervallenverklaring van het paspoort nadat de vader zijn toestemming tot afgifte had ingetrokken. Het paspoort was aanvankelijk afgegeven. Was het niet onmiddellijk vervallen verklaard en aangetekend in de BPR, dan had daarmee gereisd kunnen worden. Een kind had dan ook ontvoerd kunnen worden. SW

Instantie: Rechtbank Gelderland

Datum uitspraak: 27-06-2017

ECLI: ECLI:NL:RBGEL:2017:3684

Zaaknummer: C/05/321705 / KG ZA 17-285

RECHTSPRAAK

Verzoek strekkende tot verklaring van rechtsvermoeden van overlijden van een Syriëganger in eerste aanleg toegewezen. Het Openbaar Ministerie stelt hoger beroep in. Is het Openbaar Ministerie ontvankelijk in het hoger beroep? Naar het oordeel van het hof wel. Hof vernietigt beslissing rechtbank en wijst het verzoek alsnog af.

Verzoek strekkende tot een verklaring van rechtsvermoeden van overlijden van een Syriëganger is in eerste aanleg toegewezen. Het Openbaar Ministerie stelt tegen deze beslissing hoger beroep in. De vraag die aan het hof voorligt, is of het Openbaar Ministerie kan worden ontvangen in het hoger beroep. Het hof stelt in dat kader voorop dat de bevoegdheden van het Openbaar Ministerie in civiele procedures gebaseerd zijn op artikel 42 e.v. Rv. Artikel 43 Rv ziet op de situatie dat het Openbaar Ministerie als partij optreedt. Artikel 44 Rv kent het Openbaar Ministerie het recht toe om, als het Openbaar Ministerie niet als partij optreedt, te worden gehoord: de zogenaamde conclusiebevoegdheid. De in het kader van dat artikel te nemen conclusie is een rechtsgeleerd advies aan de rechter.

Niet in geschil is dat het Openbaar Ministerie in deze zaak niet als partij optreedt. De vraag die voorligt is of (1) in het algemeen dan wel (2) in bijzondere gevallen het Openbaar Ministerie in plaats van of naast de conclusiebevoegdheid (zelf) als belanghebbende kan en moet worden aangemerkt, zodat het Openbaar Ministerie ook de mogelijkheid van hoger beroep toekomt. Het hof beantwoordt die vraag in casu bevestigend en wijst in dat verband onder meer op het volgende.

Het Openbaar Ministerie heeft een bijzondere wettelijke positie in zaken als de onderhavige, waarbij het Openbaar Ministerie als partij c.q. verzoeker kan optreden indien het Openbaar Ministerie zelfstandig een verzoek als bedoeld in artikel 1:426 respectievelijk 1:413 BW indient. Omdat het Openbaar Ministerie in onderhavige zaak om haar moverende redenen niet bereid was het verzoek in te dienen, is het Openbaar Ministerie door de rechtbank op basis van artikel 44 Rv gehoord en als adviseur in de procedure gekend. Het hof is echter van oordeel dat het voor de rechtbank van meet af aan duidelijk was dat het Openbaar Ministerie om zeer zwaarwegende redenen van openbaar belang verweer wenste te voeren tegen het verzoek van

de vader om een verklaring van (een rechtsvermoeden van) overlijden af te geven en zich derhalve als belanghebbende c.q. verweerder beschouwde en presenteerde en derhalve als belanghebbende c.q. verweerder in de procedure beschouwd diende te worden. Dit had de rechtbank onder meer kunnen en moeten afleiden uit de wijze waarop het Openbaar Ministerie zich in de procedure in eerste aanleg heeft opgesteld. Die aanpak van het Openbaar Ministerie overstijgt in alle opzichten (een gebruik maken van) de conclusiebevoegdheid. Ook heeft het Openbaar Ministerie in eerste aanleg een zelfstandig verzoek gedaan en de rechtbank heeft daarop een gemotiveerde beslissing gegeven. Het had op de weg van de rechtbank gelegen om, indien zij het Openbaar Ministerie op basis van artikel 44 Rv slechts als adviseur in de procedure zou kennen, het zelfstandig verzoek van het Openbaar Ministerie reeds op basis van die grond terzijde te schuiven. Ook de vader zelf heeft in eerste aanleg gesteld, en dat in hoger beroep herhaald, dat het Openbaar Ministerie zich als wederpartij in de procedure heeft opgesteld, waardoor de procedure overeenkomsten vertoont met een contentieuze procedure en er volgens de vader ruimte was voor een kostenveroordeling van het Openbaar Ministerie. De rechtbank heeft dit laatste afgewezen met de motivering dat het Openbaar Ministerie, gelet op de achtergrond van de vermiste, met reden zijn standpunt naar voren heeft gebracht. Het hof komt derhalve tot de conclusie dat de rechtbank het Openbaar Ministerie wel heeft behandeld als belanghebbende in de procedure, maar ten onrechte heeft nagelaten het Openbaar Ministerie ook te benoemen als belanghebbende. Nu het Openbaar Ministerie als belanghebbende moet worden aangemerkt, is het Openbaar Ministerie ontvankelijk in het hoger beroep. Na een inhoudelijk beoordeling van de zaak vernietigt het hof de beslissing van de rechtbank en wijst het verzoek alsnog af.

Instantie: Gerechtshof Den Haag

Datum uitspraak: 21-06-2017

ECLI: ECLI:NL:GHDHA:2017:2031

Zaaknummer: 200.196.819/01

ANNOTATIE

Voor een GI als voogd is artikel 1:377a BW over omgang van toepassing; de GI mag dan niet voor het eerst in hoger beroep een zelfstandig verzoek doen. Annotatie bij Hoge Raad 19 mei 2017, ECLI:NL:HR:2017:943.

mr. B. Laterveer

Casus

In 2012 is de moeder ontheven van het gezag over twee kinderen (de minderjarigen). De voogdij over de minderjarigen berust bij een gecertificeerde instelling (GI).

In dit geding verzoekt de moeder primair in het gezag over de minderjarigen te worden hersteld, en subsidiair om intensivering van de omgangsregeling. De rechtbank wijst het primaire verzoek af en wijzigt de voorwaarden van de omgangsregeling enigszins. De moeder komt in hoger beroep. De GI verweert zich daartegen en verzoekt de bestreden beschikking te bekrachtigen. Tijdens de mondelinge behandeling verzoekt de GI het hof aanvullend de moeder de omgang te ontzeggen voor de duur van zes maanden. Dat verzoek had de GI ook gedaan bij de rechtbank. Het hof ontzegt de moeder de omgang met de minderjarigen voor de duur van zes maanden, daar het van oordeel is dat gezien de actuele situatie omgang ernstig nadeel zal opleveren voor de geestelijke ontwikkeling van de minderjarigen. De Hoge Raad vernietigt de beschikking van het Hof Den Haag van 21 september 2016 (ECLI:NL:HR:2017:943 en ECLI:NL:PHR:2017:226).

De beschikking van de Hoge Raad raakt twee, voor de rechtspraak in jeugdzaken belangrijke thema's die ik achtereenvolgens kort zal bespreken.

Omgang en voogdij

Als het gezag van de ouder(s) wordt beëindigd en vervolgens een GI wordt belast met de voogdij, heeft de GI de zeggenschap over de invulling van de omgang met de ouders. Tot deze beschikking was niet duidelijk welke rechten en verplichtingen een GI had in het kader van voogdij waar het de omgang tussen de ouder(s) zonder gezag en hun kind(eren) betreft. Kan

een GI bijvoorbeeld eerdere rechterlijke beslissingen over de omgang naast zich neerleggen? Ik was – net als A-G Wissink in zijn conclusie – van mening dat artikel 1:377a en 1:377e BW, op grond waarvan de rechtbank onder meer op verzoek van ‘degene die in een nauwe persoonlijke betrekking staat tot het kind’ omgang kan vaststellen, wijzigen of ontzeggen, analoog dienden te worden toegepast. De Hoge Raad heeft nu beslist dat analoge toepassing niet nodig is, omdat artikel 1:377a en 1:377e BW aldus moeten worden uitgelegd dat de daarin aan de ouders toegekende bevoegdheid mede toekomt aan een GI die belast is met de voogdij. Of een GI in een nauwe persoonlijke betrekking tot de minderjarigen staat, doet volgens de Hoge Raad niet ter zake. De Hoge Raad baseert die beslissing op de overweging dat het tot de zorg en de verantwoordelijkheid van een GI behoort dat zij het recht van de betrokken minderjarige op omgang met de niet met het gezag belaste ouder in acht neemt, evenals het recht op en de verplichting tot omgang van die ouder met zijn kind. Dat vloeit voort uit het belang van het kind, dat volgens de Hoge Raad ook kan meebrengen dat het recht op omgang met een ouder al dan niet voor bepaalde tijd aan een ouder wordt ontzegd.

Uit de beschikking meen ik onder meer op te maken dat de GI zich in het kader van voogdij niet alleen op grond van artikel 1:377a en 1:377e BW tot de rechter *kan* wenden, maar zich op grond van artikel 1:377e BW ook tot de rechter *moet* wenden als zij aanpassing wenst van een eerder vastgestelde omgangsregeling.

Omvang rechtsstrijd in hoger beroep

Een ander onderdeel van het cassatieberoep klaagt dat het hof heeft miskend dat de GI niet is opgekomen tegen de door de rechtbank vastgestelde omgangsregeling en niet voor het eerst in hoger beroep een zelfstandig verzoek tot ontzegging kan doen. De Hoge Raad is het daarmee eens. Het hof diende te beslissen op het verzoek van de moeder tot uitbreiding van de omgangsregeling en het daartegen door de GI gevoerde verweer. Artikel 362 Rv belet volgens de Hoge Raad dat voor het eerst in hoger beroep een zelfstandig verzoek wordt gedaan. Het hof heeft volgens de Hoge Raad dan ook blijk gegeven van een onjuiste rechtsopvatting door dat verzoek van de GI niettemin in het hoger beroep te betrekken.

In gezag- en omgangszaken, maar ook in kinderbeschermingskwesties, is het niet ongebruikelijk dat de feitelijke omstandigheden na de uitspraak in eerste aanleg wijzigen. De Hoge Raad is zich hiervan bewust, zoals blijkt uit HR 28 september 2012, ECLI:NL:HR:2012:BW9226, naar welke uitspraak de Hoge Raad in deze beschikking ook verwijst. De Hoge Raad overwoog toen onder meer dat de appèlrechter bij de vaststelling van een omgangsregeling rekening mag – en in beginsel ook moet – houden met een grief of wijziging van een verzoek die na het verzoek- of verweerschrift wordt aangevoerd of plaatsvindt, omdat partijen er belang bij hebben dat een omgangsregeling bij de vaststelling

daarvan berust op een juiste en volledige waardering van omstandigheden ten tijde van de uitspraak in hoger beroep. Anders zouden zij op grond van artikel 1:377e BW immers wijziging van die uitspraak kunnen vragen. Daarmee heeft de Hoge Raad destijds een praktische uitzondering gemaakt op de regel van artikel 347 lid 1 Rv, waaruit volgens de Hoge Raad voortvloeit dat de rechter in beginsel niet hoeft te letten op grieven die in een later stadium dan de memorie van grieven of de memorie van antwoord (in het geval van een incidenteel appèl) worden aangevoerd (HR 20 juni 2008, ECLI:NL:HR:2008:BC4959). De Hoge Raad ziet, in tegenstelling tot de A-G, thans helaas geen ruimte het verzoek van de GI als het aanvoeren van een grief en in zoverre als het instellen van incidenteel appèl aan te merken, hetgeen in zaken als voorliggend in dit stadium van de procedure nog mogelijk is. Het gevolg dat er nadien dus wellicht alsnog een procedure in eerste aanleg zal moeten worden gevoerd over hetzelfde onderwerp, is volgens de Hoge Raad kennelijk ondergeschikt aan het recht van partijen op behandeling van (nieuwe) verzoeken in twee feitelijke instanties. De Hoge Raad doet wel de handreiking dat het hof weliswaar geen voor het eerst in hoger beroep gedaan verzoek in behandeling kan nemen, maar wel de omstandigheden die ten grondslag liggen aan dat verzoek. Die omstandigheden kunnen er in een zaak als de onderhavige toe leiden dat het verzoek van de moeder in beroep niet wordt gehonoreerd, met als ondergrens de omgangsregeling waartegen de moeder is opgekomen, omdat anders buiten de rechtsstrijd van partijen wordt getreden.

Bob Laterveer is werkzaam als stafjurist bij de Rechtbank Den Haag en als medewerker verbonden aan het Landelijk Bureau Vakinhoud rechtspraak. Hij is afgestudeerd in het notarieel recht aan de Universiteit Leiden en korte tijd werkzaam geweest als kandidaat-notaris voordat hij in 2002 overstapte naar de rechtspraak. Hij is sinds 2015 secretaris van de expertgroep jeugdrechters, een landelijk overlegorgaan van jeugdrechters en raadsheren belast met de behandeling van jeugdzaken.

RECHTSPRAAK

Ouders verwerpen nalatenschap van de heer X. Zij verzoeken de kantonrechter namens hun twee kinderen de nalatenschap te mogen verwerpen. Kantonrechter wijst het verzoek af. Te laat gedaan. De nalatenschap wordt geacht beneficiair te zijn aanvaard door de beide minderjarigen.

De ouders hebben de kantonrechter verzocht hen machtiging te verlenen om namens hun twee kinderen de nalatenschap van de erflater te mogen verwerpen. De kantonrechter overweegt met verwijzing naar artikel 4:193 lid 1 BW dat een wettelijke vertegenwoordiger van een erfgenaam voor deze niet zuiver kan aanvaarden en voor verwerping een machtiging van de kantonrechter behoeft. Hij is verplicht een verklaring van beneficiaire aanvaarding of van verwerping af te leggen binnen drie maanden vanaf het tijdstip waarop de nalatenschap, of een aandeel daarin, de erfgenaam toekomt. Deze termijn kan overeenkomstig artikel 192 lid 2 tweede zin BW worden verlengd. Heeft hij de termijn laten verlopen, dan geldt blijkens lid 2 van artikel 4:193 BW de nalatenschap als door de erfgenaam beneficiair aanvaard.

De kantonrechter constateert dat een van de ouders van de betrokken minderjarigen zelf op 23 december 2016 de nalatenschap van erflater heeft verworpen. Op grond van het bepaalde in artikel 4:12 BW treden op dat moment zijn (minderjarige) kinderen in zijn plaats. De in artikel 4:193 lid 1 BW bedoelde driemaandentermijn vangt op dat moment dan ook aan en eindigt op 23 maart 2017. Deze driemaandentermijn was dan ook al verstreken toen het verzoek van de ouders werden ingediend. Nu ook niet gebleken is van een verzoek tot verlenging van deze driemaandentermijn, zoals bedoeld in artikel 4:192 lid 2 BW, en het wettelijke systeem onvoldoende aanknopingspunten biedt om het verzoek van de ouders (om te mogen verwerpen namens hun minderjarige kinderen) ook (tegelijkertijd) op te vatten als een verzoek tot verlenging van die termijn, dient geconstateerd te worden dat vanwege de overschrijding van de termijn de ouders niet meer kunnen overgaan tot het afleggen van de verklaring van verwerping van de nalatenschap namens hun minderjarige kinderen. De nalatenschap geldt daarmee als door hen beneficiair aanvaard.

Instantie: Rechtbank Limburg

Datum uitspraak: 11-05-2017

ECLI: ECLI:NL:RBLIM:2017:4414

Zaaknummer: 5944243/EZ/17-109 11052017

Rechters: J.W. Rijksen

Wetsartikelen: 4:12 BW, 4:192 BW en 4:193 BW

RECHTSPRAAK

Schmidt t. Letland

Echtscheidingsprocedure gestart in land waar gedaagde niet meer woont. Adres van gedaagde niet bekend bij de rechtbank. Eiser verzwijgt adres van gedaagde. De rechtbank neemt geen aanvullende maatregelen om adres van gedaagde te achterhalen. Schending van artikel 6 EVRM.

Klaagster trouwde met A.S. op 19 maart 1970. Vanaf 1980 woonden zij samen in Hamburg in een huurappartement. In 1992 verhuisden zij samen naar Riga waar zij een appartement kochten, maar zij hielden het appartement in Hamburg aan. Klaagster schreef zich in op het adres in Riga. In 1999 verhuisde klagerster terug naar Hamburg. Op 15 december 2000 ondertekende zij en A.S. een overeenkomst waarin zij afspraken maakten over de voortzetting van hun gescheiden levens. Volgens klagerster verliep haar verblijfsrecht in Letland op 15 januari 2002. Volgens de regering was dit 14 mei 2003.

Op 5 december 2003 startte A.S. een echtscheidingsprocedure bij de rechtbank Riga. Hij stelde dat hij zijn echtgenoot voor het laatst had gezien in 2000 en dat hij haar telefonisch op de hoogte had gesteld van zijn voornemen om een echtscheiding te verzoeken. A.S. stelde dat de laatst bekende verblijfplaats van klagerster in Riga was en om deze reden voerde hij aan dat de bekendmaking van het echtscheidingsverzoek in het officieel gazet zou worden gedaan. Op 13 januari 2004 riep de rechtbank Riga klagerster op voor de rechtbankzitting. Daartoe stuurde de rechtbank een oproep per aangetekende brief naar het adres in Riga. Nadat de rechtbank had vernomen dat klagerster daar niet meer woonde, liet de rechtbank een bekendmaking in het officieel gazet plaatsen op 3 maart 2004. De rechtbankzitting vond plaats op 6 april 2004. Bij de zitting oordeelde de rechtbank dat klagerster conform het wetboek van burgerlijke rechtsvordering was opgeroepen en sprak de echtscheiding in haar afwezigheid uit. A.S. was evenmin aanwezig maar werd door zijn advocaat vertegenwoordigd. Twee getuigen informeerde de rechtbank dat zij klagerster sinds 2000 niet meer hadden gezien. Nadat geen beroep tegen de uitspraak werd ingesteld verkreeg de uitspraak op 27 april 2004 formele rechtskracht.

Op 29 april 2004 trouwde A.S. met X, een van de getuigen bij de rechtbankzitting. A.S. overleed de volgende dag. Klaagster kwam pas op de hoogte van de echtscheiding toen ze naar Riga kwam voor de begrafenis van A.S. In Duitsland weigerde de rechtbank de echtscheiding te erkennen, daar klaagster niet in de gelegenheid werd gesteld om in de procedure deel te nemen. De Duitse rechtbank stelde vast dat A.S. op de hoogte was van klaagsters adres in Hamburg. Daarop verzocht de president van de Letse Hoge Raad het senaat van de Hoge Raad de beslissing van de rechtbank Riga te vernietigen en de rechtszaak opnieuw te doen, maar zijn verzoek werd afgewezen. Op 3 november 2005 diende klaagster een verzoek in bij de rechtbank Riga om verdeling van het vermogen dat A.S. staande hun huwelijk had opgebouwd en toekenning aan haar van de helft daarvan. Haar verzoek werd toegekend.

In Straatsburg stelde klaagster dat artikel 6 EVRM werd geschonden door de gebrekkige wijze waarop zij voor de procedure werd opgeroepen, waardoor zij geen redelijke mogelijkheid heeft gehad om in de procedure deel te nemen. Klaagster voerde aan dat zij aldus verstoken was geweest van haar recht op toegang tot de rechter en van haar recht om in de procedure deel te nemen, haar argumenten en bewijs aan te voeren en kennis te nemen van de argumenten van de wederpartij en daarop een reactie te geven. Zij werd eveneens verstoken van het recht op een mondelinge behandeling van haar zaak. Toen A.S. de rechtbank vertelde dat hij haar adres niet kende, loog A.S. De rechtbank Riga had hierop bedacht moeten zijn en had zelf actie moeten nemen om klaagsters adres na te trekken. Omdat klaagsters verblijfsrecht in Letland op 15 januari 2002 verliep, had zij daarna geen verplichting meer om de Letse autoriteiten formeel op de hoogte te stellen van haar verblijfplaats. Zij stelde dat de uitspraak in de echtscheidingszaak in strijd was met artikel 22(b) van de Brussel IIbis Verordening. Het EHRM overweegt dat autoriteiten in de lidstaten gehouden zijn om op diligente wijze te zorgen dat de procespartijen op de hoogte zijn van de procedure waardoor zij een effectief recht hebben om in de procedure te deel te nemen. Daarnaast hebben privépersonen ervoor te zorgen dat zij geen situatie creëren waardoor zij niet op de hoogte komen van gerechtelijke procedures. Het EHRM bracht in herinnering dat hij in eerdere zaken weleens heeft geoordeeld dat autoriteiten niet voldoende diligent waren waardoor procespartijen niet op de hoogte van een gerechtelijke procedure waren gebracht. Het EHRM nam kennis van een onderzoek naar de praktijken in 31 lidstaten. In alle lidstaten is eiser verplicht om het adres van gedaagde aan te geven. Maar als het adres van gedaagde niet aan eiser is bekend, is er altijd iemand – de eiser, een deurwaarder of iemand anders – die verplicht is om een redelijke inspanning te doen om het adres van gedaagde te achterhalen. Wat in deze zaak misging, was dat A.S. de enige persoon was die de taak had om klaagsters adres op te geven. En die had blijkbaar beslist om die informatie niet te geven. Er bestond geen waarborg tegen misbruik door eiser en er was geen onafhankelijke persoon die een inspanning moest doen om het adres van de gedaagde te achterhalen. Het EHRM staat stil bij

het feit dat de rechtbank Riga bekend was met feiten en omstandigheden waaruit de rechtbank had moeten begrijpen dat A.S. recentelijk contact met klagster had gehad, waardoor de rechtbank het vermoeden had kunnen krijgen dat A.S. had gelogen over het feit dat hij klagsters adres niet wist. De regering voerde aan dat klagster zelf had veroorzaakt dat haar adres niet aan de Letse autoriteiten bekend was daar zij nagelaten had om haar adreswijziging bij de Letse basisregistratie personen aan te geven. Dit verweer verwierp het EHRM, daar de wettelijke registratieplicht pas in werking trad nadat klagster het land had verlaten. Het EHRM overwoog voorts dat het feit dat een procespartij een steek heeft laten vallen, de lidstaat niet ontslaat van de verplichting om te zorgen dat de sanctie die de burger wordt opgelegd in verhouding staat tot de tekortkoming. In alle omstandigheden moet een lidstaat zorg dragen voor een eerlijke gerechtelijke procedure, aldus het EHRM. Gezien de gevolgen voor klagsters civiele status en haar familie- en gezinsleven, de vermogensrechtelijke gevolgen daargelaten, had de autoriteiten een bijzondere plicht om ervoor te zorgen dat zij haar recht op toegang tot de rechter kon uitoefenen. Het EHRM verwierp ten slotte een argument van de regering dat klagster haar recht op toegang tot de rechter zou hebben verwerkt.

Instantie: Europees Hof voor de Rechten van de Mens

Datum uitspraak: 27-04-2017

Zaaknummer: 22493/05